

På skattejagt i fortidens gemmer

*Af Bine Madsen
Dagbladenes Bureau*

De seneste år har flere og flere på fritidsbasis bevæbnet sig med en metaldetektor og er gået på jagt efter den guldgrube af oldtidsfund, der gemmer sig i den danske muld. Og museerne jubler, for indsatsen har betydet en eksplosion i fundet af velbevarede efterladenskaber fra vores forfædre.

To femører fra 1950'erne, en enkrone fra 1960'erne, lidt gammelt sølvpapir og nogle kobberledninger.

Det var ikke nogen imponerende høst, der lå i amatørarkæolog Jannick Niensens taske efter en times tålmodig traven frem og tilbage over en mark uden for Skælskør med metaldetektoren i hånden som en slags førerhund. Det var midt i november, det var småkoldt og Jannick Nielsen var taget af sted for at stresse lidt af. Så nu gik han her, med vinden i ansigtet og detektorens velkendte små lyde i øret.

- Men så... da jeg på et tidspunkt svinger den ind foran mig, giver den et meget klart signal og da jeg kigger ned, kan jeg se noget metal, der stikker op af jorden. Først troede jeg, det var et hængesmykke fra vikingetiden, men et splitsekund efter ved jeg godt, hvad det er. Og det var jo en helt fantastisk følelse.

Det metal, der stak op af jorden, viste sig nemlig at være en 220 gram tung guldring fra bronzealderen. For 3.000 år siden havde nogle mennesker lagt armbindingen ned i jorden som en offergave til guderne. Og nu stod Jannick Nielsen med den i hånden.

- Ja, det var med en vis ærefrygt, for det var med en viden om, at det havde betydet noget særligt for nogle mennesker for mange mange år siden.

Foto: Sydvestsjællands Museum

En skattejæger gemt i os alle

Jannick Niensens guldring var næppe blevet fundet, hvis det ikke var for den metaldetektor, amatørarkæologen havde bevæbnet sig med i sin tålmodige traven frem og tilbage over marken uden for Skælskør. Og det samme gør sig gældende for de 600 oldtidsfund, der sidste år blev indleveret til Nationalmuseet. Det pibler som aldrig før frem fra den danske muld med velbevarede efterladenskaber fra vores fjerne forfædre, og det skyldes i høj grad en stigende interesse i det, der med et lidt tørt ord kaldes detektorarkæologi. Altså amatørarkæologi, hvor graveskeen i baglommen og lidenskab for oldtidsfund bliver suppleret med en detektor, der hjælper med at finde metal under jordoverfladen.

Sammenslutningen af Danske Amatørarkæologer (SDA) melder om en tydelig bevægelse fra klassisk amatørarkæologi til detektorarkæologien inden for de seneste to-tre år. Og det er slet ikke så mærkeligt, mener bestyrelsesmedlem og redaktør på tidsskriftet "Fund og Fortid", Niels Bødker Thomsen. Der er kommet mere udstyr, internettet har samlet entusiastene og organiserede grupper har formået at sprede det begejstrede budskab.

- Her kan du med meget få tekniske midler gå ud på en mark og finde - groft sagt - et guldhorn. Der er jo en skattejæger, en fisker eller en jæger gemt i de fleste, og når du kan gå ud og med rimelig sandsynlighed finde sådan nogle ting, så er det klart, at det kan blive en succes, siger han.

Værdifuld viden

I en række europæiske lande må amatørarkæologer slet ikke bruge metaldetektorer. Myndighederne er ganske enkelt bange for, at det skal friste svage sjæle til selv at beholde de værdifulde fund eller sælge dem.

Herhjemme har myndighederne i stedet valgt at vise tillid og endda udbetale en dusør til finderens. Samtidig hersker der en stor selvjustits blandt de organiserede grupper, der er dukket op de sidste to år. Derfor er museumsinspektør på Nationalmuseets Oldtidsafdeling, Peter Vang Petersen, overbevist om, at langt de fleste fund faktisk ender hos museet. Og amatørarkæologernes indsats er uvurderlig, fastslår han.

- Amatørerne leverer noget af det vigtigste datamateriale til os, og man må sige, at hvis det ikke var for det samarbejde, så var der ikke så meget nyt at fortælle. De finder ting, som ellers ikke ville være fundet, og de ting er for størstedelens vedkommende fra perioder, hvor det ellers er svært at finde bopladser. Den sene jernalder, vikingetiden og den ældste middelalder. Et potteskår er meget svært at tidsbestemme, men mønter og smykker gør det meget nemmere. Og det betyder, at mens vi for 30 år siden måske bare havde kendskab til en lille håndfuld landsbyer fra vikingetiden, så kender vi i dag over 100.

Museumsinspektøren erkender samtidig, at en del af de mest drevne detektorarkæologer ender med at vide så meget om det, der gemmer sig under den danske muld, at de til tider overhaler fagfolket. Men det er sandsynligvis også noget af det, der driver.

- Vi kan jo se, at for langt de fleste ender det med, at de i virkeligheden ikke er så interesserede i, hvad de finder, som hvad de finder ud af. Altså hvilken historie deres fund fortæller.

Som en dreven lystfisker

En af de mest - også internationalt - anerkendte detektorarkæologer hedder Klaus Thorsen og er bager på Bornholm. Hvor de fleste kun har været i gang de sidste to-tre år, har han været i gang i 20 og listen over fund er imponerende. Blandt andet fandt han en romersk guldskat for otte år siden. Men selvom han finder skatte, er han ikke skattejæger. Det er ikke for pengenes skyld, at han gør det.

- Det er alene for at finde spor efter dem, der har levet før. Det er det lillebitte splitsekund, hvor der er en lille lyd i ørerne, og man bukker sig ned. Tager sin lille graveske ud af baglommen og stikker den ned i jorden. Og bum! Så står man måske med et vægtlod fra jernalderen eller et helt unikt fund. Det er det fascinerende i, at for 2.000 år siden i et romersk provinsområde var der nogen, der lavede noget, som så er endt i den bornholmske muld, hvor Klaus så mange år efter kan pille den op. Og den er stadig hel. Men det er også den indsigt, du får og det faktum, at du jo er med til at skrive historie, fortæller Klaus Thorsen, der stadig går rundt med sin gamle detektor fra 1989, for "den kender jeg så godt".

Fibula fra yngre romersk jernalder – fundet af Klaus Thorsen

Langt de fleste kan da også komme godt i gang med bare en enkelt detektor til omkring 3.000. Men hos detektorshop.dk, der sælger metaldetektorer i stort set alle afskygninger, er erfaringen, at mange efterhånden ikke kan dy sig for at udbygge arsenalet.

- Det er lidt ligesom lystfiskeren, der skifter udstyr alt efter, om det er fluefiskeri eller medefiskeri. Med detektoren kan du skifte søgehoved alt efter, hvilket område du bevæger dig i, fortæller ejer Jesper Hansen.

En vigtig fortælling

De omkring 500 detektorarkæologer, der findes i dag, har altså på få år hevet værdifuld viden op af jorden i stort set hele landet. Nogen vil måske mene, at tingene hører hjemme i jorden. At man krænker noget helligt historisk. Men man gør ikke noget godt, ved at droppe detektorarkæologien lyder det fra både amatører og fagfolk.

- Hvis disse ting ikke blev fundet og samlet op, så ville de jo gå til med tiden. Så ville de blive ødelagt af enten jord eller landbrugsmaskiner, siger bestyrelsesmedlem i SDA, Niels Bødker Thomsen.

Også museumsinspektør Peter Vang Petersen er lykkelig for, at den stigende interesse blandt amatørarkæologerne er med til at sikre og bevare langt flere ting, end det ellers ville have været tilfældet. Og så er der jo det med historien. For dybest set handler det om at samle så mange brikker som muligt, så puslespillet bliver komplet. Ikke bare for museernes skyld. Men dybest set for vores alles skyld, mener han.

- Vi får jo et meget større indblik i, hvad der er foregået og hvad der har inspireret os som befolkning. Så der er ingen tvivl om, at disse fund virkelig er med til at gøre det klart, hvad det vil sige at være dansk - gennem tid og rum.